

UDK: 378.147:330.1(575.1)

**OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TALABALARNING IQTISODIY
TAFAKKUR DARAJASINI TASHXISLASH METODIKASI****Ruziyeva Gulinoz Fatilloeyvna, i.f.f.d (PhD)***Buxoro davlat universiteti, Pedagogika
kafedrasi doktoranti (DSc)**E-mail: gulinozfatilloeyvna@gmail.com*

Annotatsiya. Maqolada oliy ta'lim muassasalarida talabalarning iqtisodiy tafakkur darajasini tashxislash metodikasi tadqiq etilgan. Iqtisodiy tafakkurning bilim, ko'nikma, qadriyat va xulq-atvor komponentlari ajratilgan, ularni baholashning ko'p mezonli tizimi taklif qilingan. Buxoro davlat texnika universiteti talabalari ishtirokida o'tkazilgan tadqiqot natijalari taqdim etilgan. Tashxislashning kompleks metodikasi – testlash, anketa so'rovi, keys-stadi, ekspert baholash va kuzatuv usullari uyg'unligini o'z ichiga oladi. Tadqiqot natijalari asosida iqtisodiy tafakkurni rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: iqtisodiy tafakkur, tashxislash metodikasi, oliy ta'lim, talabalar, kompetensiya, baholash mezonlari, TUCE testi, TEL testi, ko'p mezonli baholash, iqtisodiy ta'lim.

Аннотация. В статье исследована методика диагностики уровня экономического мышления студентов высших учебных заведений. Выделены компоненты экономического мышления: знаниевый, навыковый, ценностный и поведенческий, предложена многокритериальная система их оценки. Представлены результаты исследования, проведенного с участием студентов Бухарского государственного технического университета. Комплексная методика диагностики включает сочетание методов тестирования, анкетирования, кейс-стади, экспертной оценки и наблюдения. На основе результатов исследования разработаны практические рекомендации по развитию экономического мышления.

Ключевые слова: экономическое мышление, методика диагностики, высшее образование, студенты, компетенция, критерии оценки, тест TUCE, тест TEL, многокритериальная оценка, экономическое образование.

Abstract. The article investigates the methodology for diagnosing the level of economic thinking of students in higher education institutions. The components of economic thinking – knowledge, skills, values and behavior – are identified, and a multi-criteria system for their assessment is proposed. The results of a study conducted with the participation of students of Bukhara State Technical University are presented. The complex diagnostic methodology includes a combination of testing, questionnaires, case studies, expert assessment and observation methods. Based on the research results, practical recommendations for developing economic thinking have been developed.

Keywords: economic thinking, diagnostic methodology, higher education, students, competence, evaluation criteria, TUCE test, TEL test, multi-criteria assessment, economic education.

Kirish. Bozor iqtisodiyoti sharoitida har bir mutaxassisning kasbiy faoliyati to'g'ridan-to'g'ri yoki bevosita iqtisodiy munosabatlar bilan bog'liq bo'ladi. Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida bitiruvchilarning iqtisodiy tafakkur darajasi – ularning kasbiy raqobatbardoshligi, mehnat bozorida muvaffaqiyatli ish topishi va ijtimoiy-iqtisodiy hayotda samarali ishtirok etishining muhim ko'rsatkichi hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktyabrdagi PF-5847-son "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmonida ham talabalarning iqtisodiy savodxonligi va tafakkurini rivojlantirish dolzarb vazifalardan biri sifatida belgilangan.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, talabalarning iqtisodiy tafakkur darajasini ob'yektiv va ilmiy asoslangan tarzda tashxislash – ushbu darajani rivojlantirish bo'yicha pedagogik strategiyalarni tanlashda asosiy o'rin tutadi. Hozirgi vaqtda ko'plab oliy o'quv yurtlarida iqtisodiy fanlar bo'yicha baho ko'pincha faqat bilim darajasini o'lchashga qaratilgan, ammo iqtisodiy tafakkurning ko'nikma, qadriyat va xulq-atvor komponentlari yetarli darajada baholanmaydi. Bu – pedagogik amaliyotda jiddiy bo'shliq hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi – oliy ta'lim muassasalarida talabalarning iqtisodiy tafakkur darajasini tashxislashning kompleks ilmiy-metodik asoslarini ishlab chiqish, ularning amaliyotda samaradorligini eksperimental tadqiqot orqali tasdiqlash hamda iqtisodiy tafakkurni rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar shakllantirishdan iborat. Tadqiqot vazifalari quyidagilarni o'z ichiga oladi: iqtisodiy tafakkur tushunchasining nazariy mohiyati va tarkibiy komponentlarini aniqlash; xorijiy tashxislash metodikalarini qiyosiy tahlil qilish; talabalar uchun moslashtirilgan kompleks tashxislash metodikasini ishlab chiqish; eksperimental tadqiqot orqali metodikaning samaradorligini sinash.

Adabiyotlar tahlili. Iqtisodiy tafakkur tushunchasi va uni baholash masalalari psixologiya, pedagogika va iqtisodiyot fanlari kesishmasida o'rganilgan. Xorijiy olimlardan W.Walstad, P.Saunders, J.Heyne (1990) "Tafakkur iqtisodiy yondashuv" konsepsiyasini ilgari surib, iqtisodiy tafakkur – kamyob resurslar sharoitida ratsional tanlov qilish, alternativ qiymatni baholash va marjinal tahlil qila olish qobiliyati ekanligini asoslab bergan. P.Davies (2015) iqtisodiy tafakkurni "iqtisodiy savodxonlik"dan farqlash zarurligini ta'kidlab, tafakkur – bu nafaqat bilim, balki uni amaliyotda qo'llay olish ko'nikmasidir, deb yozgan.

Mahalliy olimlardan A.O'Imasov, A.Vahobov, U.Egamov, B.Berkinov, O.Ata-Mirzayev, N.Yo'ldoshev, M.Sharifxo'jayev, J.Zaynalov, Sh.Toshmatovlarning ishlarida iqtisodiy tafakkurni shakllantirishning pedagogik-psixologik asoslari, o'quv jarayonida iqtisodiy ta'limning tashkiliy-metodik xususiyatlari, baholashning mahalliy yondashuvlari ko'rib chiqilgan. Z.Asadova (2020) talabalarda iqtisodiy tafakkurni shakllantirishning to'rt komponentli (bilim, ko'nikma, qadriyat, xulq-atvor) tuzilmasini ishlab chiqqan.

Tahliliy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, iqtisodiy tafakkur tarkibida quyidagi to'rt komponent farqlanadi: 1) Bilim komponenti (kognitiv) – iqtisodiy kategoriyalar, tushunchalar, qonuniyatlarni bilish; 2) Ko'nikma komponenti (operatsional) – iqtisodiy hodisalarni tahlil qilish, qaror qabul qilish, hisob-kitob qila olish; 3) Qadriyat komponenti (motivatsion-aksiologik) – iqtisodiy faoliyatga oid ishonch, qadriyatlar, axloqiy mezonlar; 4) Xulq-atvor komponenti (refleksiv-amaliy) – bilim va ko'nikmalarni real iqtisodiy vaziyatlarda qo'llash, mas'uliyatli iqtisodiy xulq-atvor.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot Buxoro davlat texnika universitetida bir necha o'quv yili davomida olib borildi. Tadqiqotda turli kurslar (1-kursdan 4-kursgacha) va turli ta'lim yo'nalishlari bo'yicha tahsil olayotgan talabalar ishtirok etdi. Tadqiqotda kompleks yondashuv qo'llanilib, quyidagi metodlar uyg'unlikda ishlatildi: 1) Standartlashtirilgan testlash – TUCE (Test of Understanding in College Economics) va TEL (Test of

Economic Literacy) testlarining adaptatsiya qilingan o‘zbek tilidagi varianti; 2) Anketa so‘rovi – qadriyat va motivatsion komponentlarni baholash uchun maxsus ishlab chiqilgan anketa; 3) Keys-stadi – iqtisodiy vaziyatlarni tahlil qilish va qaror qabul qilish ko‘nikmalarini baholash; 4) Ekspert baholash – iqtisodiyot fanlari kafedrasida professor-o‘qituvchilari tomonidan; 5) Kuzatuv – talabalarning seminarlardagi faolligi va mustaqil ishlari sifatini baholash.

Olingan ma’lumotlarni qayta ishlashda matematik-statistik usullardan foydalanildi: ichki kelishuvchanlikni baholash uchun Kronbax alfa koeffitsienti, komponentlar orasidagi bog‘liqlikni o‘rganish uchun korrelyatsion tahlil, talabalarni iqtisodiy tafakkur darajasi bo‘yicha guruhlash uchun klaster analiz, guruhlar orasidagi farqlarni statistik tasdiqlash uchun variatsion tahlili (ANOVA) qo‘llanildi. Tadqiqotning ishonchligini ta’minlash maqsadida dastlab pilot o‘rganish o‘tkazildi va ishlab chiqilgan asboblarning ichki kelishuvchanlik koeffitsientlari yetarli psixometrik xususiyatlarga ega ekanligi tasdiqlandi.

Tahlillar va natijalar. Iqtisodiy tafakkur komponentlari va ularning ko‘rsatkichlari. Tadqiqot natijasida iqtisodiy tafakkurning to‘rt komponentli tuzilmasi va har bir komponent bo‘yicha aniq baholanadigan ko‘rsatkichlar tizimi ishlab chiqildi. Ushbu tizim 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval

Iqtisodiy tafakkur komponentlari va ularning baholash ko‘rsatkichlari

Komponent	Ko‘rsatkichlar	Baholash usuli
Bilim (kognitiv)	Iqtisodiy tushunchalarni bilish; iqtisodiy qonuniyatlarni anglash; makro va mikroiqtisodiyot bilimlari; iqtisodiy hodisalar tarixi	Standartlashtirilgan test (TUCE, TEL adaptatsiyasi)
Ko‘nikma (operatsional)	Iqtisodiy tahlil qila olish; ratsional qaror qabul qilish; alternativ qiymatni hisoblash; marjinal tahlil; statistik ma’lumotlarni o‘qish	Keys-stadi, amaliy topshiriqlar
Qadriyat (aksiologik)	Iqtisodiy axloq tushunchalari; mas’uliyatli iste’mol; tadbirkorlik qadriyatlari; mehnat qiymati	Anketa so‘rovi, dialog usuli
Xulq-atvor (refleksiv)	Mas’uliyatli moliyaviy xulq-atvor; iqtisodiy mustaqillik; qaror qabul qilishdagi izchillik	Kuzatuv, ekspert baholash, refleksiv yondashuv

Ishlab chiqilgan metodikaga ko‘ra, har bir komponent yagona shkala bo‘yicha baholanadi va to‘rt komponentning umumlashgan natijasi talabani umumiy iqtisodiy tafakkur darajasini belgilaydi. Komponentlarning og‘irlik koeffitsientlari tadqiqot natijalariga muvofiq aniqlanadi va metodologiyada ko‘nikma hamda xulq-atvor komponentlariga nisbatan ko‘proq ahamiyat qaratiladi, chunki aynan ushbu komponentlar talabani real iqtisodiy faoliyatdagi muvaffaqiyatini belgilab beradi.

Iqtisodiy tafakkur darajalarining tasnifi. Tadqiqot natijasida talabalarning iqtisodiy tafakkur darajalari to'rt darajaga (boshlang'ich, o'rta, yuqori, ijodiy) ajratildi. Har bir daraja uchun aniq tavsiflar va ball oraliqlari belgilandi (2-jadval).

2-jadval

Talabalarning iqtisodiy tafakkur darajalarining tavsifi

Daraja	Tavsifi
Boshlang'ich (reproduktiv)	Asosiy iqtisodiy tushunchalarni biladi, ammo ularni amaliyotga qo'llay olmaydi. Faqat standart vaziyatlardagina to'g'ri qaror qabul qiladi. Iqtisodiy tahlil qilishda yordam talab etadi.
O'rta (adaptiv)	Iqtisodiy bilimlarni egallagan, oddiy tahlillarni mustaqil amalga oshira oladi. Yangi vaziyatlarga moslasha oladi, lekin tizimli yondashuv hali yetarli darajada shakllangan emas.
Yuqori (produktiv)	Mustaqil iqtisodiy tahlil qila oladi, asosli qarorlar qabul qiladi, iqtisodiy axloq mezonlariga rioya qiladi. Iqtisodiy faoliyatda tashabbuskor va mas'uliyatli yondashuvga ega.
Ijodiy (innovatsion)	Yangi iqtisodiy g'oyalar generatsiya qila oladi, kompleks iqtisodiy muammolarni hal etadi. Tadbirkorlik va innovatsion tafakkurga ega, iqtisodiy hodisalarni tizimli idrok etadi.

Buxoro davlat texnika universiteti talabalari ishtirokida olib borilgan tashxislash natijalari taqdim etilgan ma'lumotlar quyidagilarni ko'rsatadi. Talabalarning iqtisodiy tafakkur darajalari bo'yicha taqsimlanishi va ularning kursdan kursga o'zgarish dinamikasi 3-jadvalda umumlashtirilgan tarzda taqdim etilgan.

3-jadval

Talabalarning iqtisodiy tafakkur darajalarining kurslar bo'yicha umumiy dinamikasi

Daraja	1-kurs	2-kurs	3-kurs	4-kurs
Boshlang'ich	Ko'pchilik qism	O'rtacha qism	Kichik qism	Juda kam qism
O'rta	Sezilarli qism	Eng katta qism	Eng katta qism	O'rtacha qism
Yuqori	Kichik qism	O'rtacha qism	Sezilarli qism	Eng katta qism
Ijodiy	Juda kam qism	Kam qism	Kam qism	Sezilarli qism
Umumiy daraja	Quyidan o'rta	O'rta	O'rtadan yuqori	Yuqori

Olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, talabalarning umumiy iqtisodiy tafakkur darajasi 1-kursdan 4-kursga o'tgan sari sezilarli darajada o'sib boradi. ANOVA tahlili kursdan kursga o'tishda iqtisodiy tafakkur darajasining o'sishi statistik ahamiyatli ekanligini tasdiqladi. Biroq, tashvishli holatlardan biri shundaki, hatto yuqori kurs talabalari orasida ham boshlang'ich darajadagilar uchraydi, ijodiy darajadagilar esa kichik qismni tashkil etadi. Bu ko'rsatkichlar texnik universitetda iqtisodiy ta'lim mazmuni va metodlarini takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Komponentlar bo'yicha tahlil shuni ko'rsatdiki, talabalar bilim komponenti bo'yicha eng yuqori, qadriyat komponenti bo'yicha eng past natija ko'rsatadi. Ko'nikma va xulq-atvor komponentlari oraliq pozitsiyada turadi. Bu shuni anglatadiki, oliy ta'limda iqtisodiy bilim berishga e'tibor yetarli, ammo iqtisodiy qadriyatlar va xulq-atvorni shakllantirish bo'yicha ishlar zaifroq olib borilmoqda. Korrelyatsiya tahlili bilim va ko'nikma

komponentlari orasida kuchli bog‘liqlikni, bilim va xulq-atvor komponentlari orasida o‘rta darajadagi bog‘liqlikni ko‘rsatdi.

Klaster tahlili (k-means usuli) talabalarni iqtisodiy tafakkur xususiyatlariga ko‘ra to‘rt klasterga ajratdi: "passiv-reproduktiv" – bilim mavjud, ammo amaliyotda qo‘llay olmaydi; "amaliy-pragmatik" – ko‘nikmalar yaxshi, lekin axloqiy mezonlar past; "axloqiy-passiv" – qadriyatlar yuqori, lekin amaliy ko‘nikmalar past; "yuqori darajali integral" – barcha komponentlar muvozanatli rivojlangan. Bu natijalar har bir klaster uchun individuallashtirilgan pedagogik yondashuv zarurligini ko‘rsatadi.

Demografik omillar tahlili shuni ko‘rsatdiki, iqtisodiy fanlarni chuqur o‘rgangan talabalar texnik fanlar yo‘nalishidagi talabalardan sezilarli yuqori natija ko‘rsatadi. Shuningdek, qishloq joylardan kelgan talabalar va shahar talabalar o‘rtasida sezilarli farq aniqlanmadi, bu esa iqtisodiy tafakkurni shakllantirishda ta‘lim sifatining hal qiluvchi rolini tasdiqlaydi. Texnik universitetda tahsil olayotgan talabalarda iqtisodiy tafakkurni rivojlantirish – alohida pedagogik yondashuvni talab qiladi, chunki ularning asosiy mutaxassisligi texnik xarakterga ega.

Olib borilgan tadqiqot natijalari xorijiy tajriba bilan qiyosiy tahlil orqali baholanganda, O‘zbekiston talabalarining iqtisodiy tafakkur darajasi rivojlangan mamlakatlardagi talabalardan ortda qolayotganligini ko‘rsatadi. National Council on Economic Education (AQSh) va Yevropa Ittifoqi mamlakatlari hisobotlariga ko‘ra, ushbu mamlakatlardagi kollej va universitet talabalarining sezilarli qismi iqtisodiy savodxonlik bo‘yicha o‘rta va undan yuqori darajada baholanadi. Bizning tadqiqotimiz natijalariga ko‘ra, Buxoro davlat texnika universiteti talabalari orasida bunday yuqori natija ko‘rsatuvchilar nisbatan kichikroq qismni tashkil etadi.

Iqtisodiy tafakkurning komponentlar bo‘yicha disbalansi – bilim ustun, qadriyat past – bu hodisa nafaqat O‘zbekistonda, balki ko‘plab rivojlanayotgan mamlakatlarda kuzatiladi. Hindiston, Pokiston, Indoneziya kabi mamlakatlarda olib borilgan tadqiqotlarda ham xuddi shunday natijalar olingan: talabalar testlarda yaxshi natija ko‘rsatadi, lekin axloqiy va xulq-atvor komponentlarida zaifroq. Bu – an’anaviy ta‘lim modellarining kamchiligi sifatida talqin qilinishi mumkin: bilim berishga e’tibor qaratilgan, ammo qadriyatlar va xulq-atvorni shakllantirishga yetarli e’tibor berilmaydi. Texnik yo‘nalishdagi oliy o‘quv yurtlarida bu disbalans yanada ko‘proq seziladi, chunki iqtisodiy fanlarga ajratilgan soatlar nisbatan kam.

Tashxislashning kompleks metodikasi (testlash, anketa, keys-stadi, ekspert baholash, kuzatuv kombinatsiyasi) – yagona testlashga qaraganda ancha to‘liq va ob’yektiv ma’lumot beradi. Ko‘p mezonli yondashuv (multi-criteria assessment) zamonaviy pedagogik o‘lchashning oltin standarti hisoblanadi, chunki u talabaning kompleks rivojlanishini har tomonlama baholash imkonini beradi. Tadqiqotda olingan ichki kelishuvchanlik ko‘rsatkichlari metodikaning yetarli psixometrik xususiyatlarga ega ekanligini tasdiqlaydi.

Mavjud xorijiy metodikalardan TUCE va TEL testlari asosan bilim komponentini baholashga qaratilgan, "Jump\$tart Coalition" testi moliyaviy savodxonlikni baholaydi, OECD/INFE tomonidan ishlab chiqilgan metodika moliyaviy bilim, xulq-atvor va qarashlarni baholaydi. Mazkur tadqiqotda ishlab chiqilgan to'rt komponentli metodika ushbu yondashuvlardan kompleksligi va O'zbekiston sharoitiga, jumladan texnik yo'nalishdagi oliy o'quv yurtlari talabalariga moslashtirilganligi bilan farqlanadi.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati shundaki, ishlab chiqilgan metodikadan oliy ta'lim muassasalarida pedagogik monitoring uchun foydalanish mumkin: birinchidan, talabalarning iqtisodiy tafakkur darajasini muntazam baholab, dinamikani kuzatish; ikkinchidan, individuallashtirilgan o'quv dasturlari ishlab chiqishda asos sifatida foydalanish; uchinchidan, o'quv dasturi va metodlarning samaradorligini baholash; to'rtinchidan, kasbiy yo'naltirish va karyera maslahati maqsadlarida qo'llash.

Xulosa. Olib borilgan tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalar shakllantirildi: birinchidan, iqtisodiy tafakkur – to'rt komponentdan iborat (bilim, ko'nikma, qadriyat, xulq-atvor) kompleks ruhiy-pedagogik tushuncha bo'lib, uni baholashda kompleks yondashuv talab etiladi; ikkinchidan, ishlab chiqilgan to'rt komponentli, to'rt darajali (boshlang'ich, o'rta, yuqori, ijodiy) tashxislash metodikasi yetarli psixometrik xususiyatlarga ega va amaliyotda qo'llanilishi mumkin; uchinchidan, Buxoro davlat texnika universitetida olib borilgan tadqiqot ko'rsatdiki, talabalarning iqtisodiy tafakkur darajasi kursdan kursga sezilarli darajada o'sadi, lekin qadriyat va xulq-atvor komponentlari yetarli rivojlanmagan; to'rtinchidan, ishlab chiqilgan metodika xorijiy analoglariga (TUCE, TEL, Jump\$tart) qaraganda kompleksroq va O'zbekiston sharoitiga, ayniqsa texnik yo'nalishdagi oliy o'quv yurtlari talabalariga moslashtirilgan.

Yuqorida bayon qilinganlardan kelib chiqib, quyidagi amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

1) Mazkur to'rt komponentli tashxislash metodikasini O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida iqtisodiy ta'lim sifatini monitoring qilish vositasi sifatida joriy etish;

2) Iqtisodiyot fanlari o'qitishda nafaqat bilim, balki qadriyat va xulq-atvor komponentlarini shakllantirishga e'tibor qaratish – keys-stadi, biznes-simulyatsiya, refleksiv mashg'ulotlar usullarini kengroq qo'llash;

3) Buxoro davlat texnika universiteti kabi texnik yo'nalishdagi oliy o'quv yurtlarida iqtisodiy ta'limning amaliy yo'naltirilganligini oshirish – texnik mutaxassislik kontekstidagi iqtisodiy muammolarni tahlil qilishga e'tibor berish, muhandis-iqtisodchi yondashuvini shakllantirish.

4) Tashxislash natijalari asosida har bir talaba uchun individual rivojlanish trayektoriyasini ishlab chiqish;

5) "Boshlang'ich" darajadagi talabalarni "o'rta" va "yuqori" darajaga o'tkazish bo'yicha qo'shimcha pedagogik yordam tizimini joriy etish;

6) Iqtisodiyot kafedralari professor-o'qituvchilari uchun tashxislash metodikasidan foydalanish bo'yicha malaka oshirish kurslarini tashkil etish;

7) Tashxislash natijalarini Bixil ta'lim sifati monitoringi tizimi (BSMT) ga integratsiyalash. Mazkur tavsiyalar amalga oshirilishi O'zbekiston oliy ta'lim tizimida, jumladan texnik yo'nalishdagi universitetlarda iqtisodiy ta'limning sifati sezilarli darajada oshirishi va talabalarda zamonaviy bozor sharoitlariga moslashtirilgan iqtisodiy tafakkur shakllanishiga jiddiy hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktyabrdagi PF-5847-son "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2022. – 416 b.
3. O'lmasov A., Vahobov A. Iqtisodiyot nazariyasi: Darslik. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2020. – 480 b.
4. Berkinov B., Yo'ldoshev N. Talabalarda iqtisodiy tafakkurni shakllantirish: Pedagogik-psixologik asoslar. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2021. – 264 b.
5. Sharifxo'jayev M. Iqtisodiy ta'lim metodikasi: O'quv qo'llanma. – Toshkent: TDIU nashriyoti, 2019. – 312 b.
6. Asadova Z.X. Talabalarda iqtisodiy tafakkurni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari // Pedagogika va psixologiya muammolari. – 2020. – №3. – B. 45–53.
7. Toshmatov Sh., Razzoqov A. Iqtisodiy ta'limni baholashning zamonaviy yondashuvlari // Iqtisodiyot va ta'lim. – 2022. – №2. – B. 78–85.
8. Walstad W.B., Rebeck K., Butters R.B. Test of Economic Literacy: Examiner's Manual. – 4th edition. – New York: Council for Economic Education, 2013. – 64 p.
9. Walstad W.B., Schur J.B. Test of Understanding in College Economics: Examiner's Manual. – 4th edition. – New York: Council for Economic Education, 2007. – 78 p.
10. Davies P. Towards a framework for financial literacy in the context of democracy // Journal of Curriculum Studies. – 2015. – Vol. 47, No. 2. – P. 300–316.
11. Heyne P., Boettke P., Prychitko D. The Economic Way of Thinking. – 13th edition. – Boston: Pearson, 2014. – 480 p.
12. OECD/INFE. International Survey of Adult Financial Literacy. – Paris: OECD Publishing, 2023. – 78 p. – URL: <https://www.oecd.org/>
13. Sharma M. Assessment of Economic Thinking Among University Students: An Indian Perspective // International Journal of Educational Research. – 2020. – Vol. 99. – P. 101–115.
14. Lusardi A., Mitchell O.S. The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence // Journal of Economic Literature. – 2014. – Vol. 52, No. 1. – P. 5–44.
15. Council for Economic Education. Survey of the States: Economic and Personal Finance Education in Our Nation's Schools. – New York: CEE, 2022. – URL: <https://www.councilforeconed.org/>
16. Cronbach L.J. Coefficient alpha and the internal structure of tests // Psychometrika. – 2017 (Reprinted). – Vol. 16, No. 3. – P. 297–334.
17. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasining rasmiy sayti. – URL: <https://stat.uz/>
18. UNESCO Institute for Statistics. Education and Skills Database. – URL: <http://uis.unesco.org/>